

PRIEREZOVÉ TÉMY

OBSAH

1. Prehľad prierezových tém.....	3
2. Multikultúrna výchova	4
3. Mediálna výchova.....	7
4. Osobnostný a sociálny rozvoj.....	9
5. Environmentálna výchova.....	12
6. Dopravná výchova.....	17
7. Ochrana života a zdravia.....	21
9. Regionálna výchova a ľudová kultúra	26
10. Výchova k manželstvu a rodičovstvu.....	29

Prehľad prierezových tém

Rýchlo sa meniacia realita súčasnej globalizovanej spoločnosti, s novými technológiami a sociálnymi zmenami ovplyvňuje postoje, hodnotový systém žiakov a ich konanie. Táto skutočnosť sa musí odraziť aj vo vzdelávaní. Vhodným prostriedkom na to sú prierezové témy, ktoré sa svojím obsahom a výchovným zameraním premietajú do vymedzených vzdelávacích oblastí, dopĺňajú ich, prepájajú ich obsah s aktuálnym dianím v spoločnosti, s každodennou žitou skúsenosťou žiaka a konkrétnej triedy. V tomto zmysle prierezové témy priaznivo ovplyvňujú proces utvárania a rozvíjania funkčných kompetencií žiakov. Prierezové témy sa môžu realizovať ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov⁵ alebo prostredníctvom samostatných projektov, seminárov, vyučovacích blokov, kurzov a pod. Súčasne prierezové témy môžu tvoriť samostatný vyučovací predmet z rámca voliteľných (disponibilných) hodín. Obidve formy sa môžu aj ľubovoľne kombinovať. Účinnosť pôsobenia prierezových tém sa môže zvýšiť relevantnými mimoškolskými aktivitami.

	Názov	Skratka
1.	Multikultúrna výchova	MUV
2.	Mediálna výchova	MDV
3.	Osobnostný a sociálny rozvoj	OSR
4.	Environmentálna výchova	ENV
5.	Dopravná výchova	DOV
6.	Ochrana života a zdravia	OZO
7.	Regionálna výchova a ľudová kultúra	RLK
8.	Výchova k manželstvu a rodičovstvu	VMR

Multikultúrna výchova (MUV)

S aktuálnou realitou celosvetovej globálnej spoločnosti a s multikultúrnym charakterom slovenskej spoločnosti sa spájajú riziká predsudkov a stereotypov, ktoré sa prejavujú v rôznych podobách neznášanlivosti, rasizmu či xenofóbie. Žiaci sú každodenne vystavení rôznym kultúrnym vplyvom a dostávajú sa do kontaktu s príslušníkmi rôznych kultúr. Prostredníctvom spoznávania svojej kultúry a iných kultúr, histórie, zvykov a tradícií sa naučia rešpektovať tieto kultúry ako rovnocenné a dokážu s ich príslušníkmi konštruktívne komunikovať a spolupracovať. Pri realizácii **Multikultúrnej výchovy** sa odporúča využívať také didaktické postupy a metódy,

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rešpektoval prirodzenú rozmanitosť spoločnosti;
- spoznával rozličné tradičné aj nové kultúry a subkultúry;
- akceptoval kultúrnu rozmanitosť ako spoločenskú realitu;
- uplatňoval svoje práva a rešpektoval práva iných ľudí.

Cieľom prierezovej témy multikultúrna výchova je preto výchovné a vzdelávacie pôsobenie zamerané na rozvoj poznania rozličných tradičných aj nových kultúr a subkultúr, akceptáciu kultúrnej rozmanitosti ako spoločenskej reality a rozvoj tolerancie, rešpektu a prosociálneho správania a konania vo vzťahu ku kultúrnej odlišnosti.

Žiaci spoznávajú svoju kultúru aj iné kultúry, históriu, zvyky a tradície ich predstaviteľov, rešpektujú tieto kultúry ako rovnocenné a dokážu s ich príslušníkmi konštruktívne komunikovať a spolupracovať.

Multikultúrna výchova sa dotýka aj medziľudských vzťahov v škole, vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi navzájom, medzi školou a rodinou, v tomto smere jej cieľom je dosiahnuť rovnoprávny prístup k všetkým žiakom – pochádzajúcim z najrôznejšieho sociálneho a kultúrneho zázemia.

Multikultúrnu výchovu možno prirodzene začleniť do humanitných a spoločenskovedných predmetov. Prvky multikultúrnej výchovy však možno v obsahovej a metodologickej rovine či s pomocou vhodných príkladov rozvíjať aj v prírodovedných predmetoch.

Témy MUV:

1. Akceptovanie inej kultúry

- prijímať druhého ako jedinca s rovnakými právami, uvedomovať si, že všetky etnické skupiny a kultúry sú rovnocenné a žiadna nie je nadradená inej

2. Rozvoj medziludskej tolerancie

- rozvíjať schopnosť spoznávať a tolerovať odlišnosti iných národnostných, etnických, náboženských, sociálnych skupín a spolupracovať s príslušníkmi odlišných sociokultúrnych skupín

3. Spoznávanie iných kultúr a emocionálne pochopenie inej kultúry

- osvojiť si znalosti o rôznych etnických a kultúrnych skupinách žijúcich v slovenskej a európskej spoločnosti

4. Poznať históriu, zvyky, tradície iných kultúr

5. Schopnosť chápať vzťahy vlastnej kultúry s inými kultúrami

- schopnosť vidieť ich vzájomné ovplyvňovanie sa v histórii a snaha prijať toto ovplyvňovanie ako samozrejmosť

6. Schopnosť chápať popri výhodách aj obmedzenia vlastnej kultúry a iných kultúr

- vnímať seba ako občana, ktorý sa aktívne spolupodieľa na utváraní vzťahu spoločnosti k minoritným skupinám

7. Spolupráca s inými kultúrami

- komunikovať a žiť v skupine s príslušníkmi odlišných sociokultúrnych skupín, uplatňovať svoje práva a rešpektovať práva druhých, chápať a tolerovať odlišné záujmy, názory i schopnosti druhých
- uvedomovať si nezlučiteľnosť rasovej (náboženskej alebo inej) intolerancie s princípmi života v demokratickej spoločnosti

7. Boj proti neznášanlivosti, rasizmu, xenofóbii

- rozvíjať schopnosti rozpoznať prejavy rasovej neznášanlivosti a napomáhať prevencii vzniku xenofóbie
- angažovať sa pri potieraní prejavov intolerancie, xenofóbie, diskriminácie, rasizmu

8. Medziludské vzťahy v škole

- uvedomovať si možné dopady svojich verbálnych i neverbálnych prejavov a pripravenosť niesť zodpovednosť za svoje správanie

10. Vzťah medzi učiteľmi a žiakmi

- rovnoprávny prístup k všetkým žiakom – pochádzajúcim z najrôznejšieho sociálneho a kultúrneho zázemia

11. Vzťah medzi školou a rodino

Mediálna výchova (MDV)

Médiá predstavujú významný faktor, ktorý vplýva na vývin osobnosti a socializáciu detí. Stali sa integrálnou súčasťou ich života, pričom si neuvedomujú dostatočne ich vplyv. Hlavným cieľom **Mediálnej výchovy** je položiť základy mediálnej gramotnosti žiakov a postupne zvyšovať úroveň schopností kriticky prijímať, analyzovať, hodnotiť a komunikovať širokú škálu mediálnych obsahov. Mediálna výchova dáva žiakom príležitosť a priestor na základnú orientáciu v mediálnom svete, osvojenie si stratégií zaobchádzania s rôznymi druhmi médií, ako aj osvojenie si kritického a bezpečného prístupu pri ich využívaní na veku primeranej úrovni. Dôležitou úlohou mediálnej výchovy na 1. stupni je vychádzať z bezprostredných skúseností žiakov s médiami a vytvoriť pre žiakov príležitosti na ich spracovanie.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- uvedomil význam a vplyv médií vo svojom živote a v spoločnosti;
- pochopil a rozlíšil pozitíva a negatíva využívania, vplyvu médií a ich produktov;
- osvojil zodpovedný prístup pri využívaní médií na komunikáciu a vytváranie vlastných mediálnych produktov;
- nadobudol základy zručností potrebných na využívanie médií.

Mediálnu výchovu začleníme do predmetov hudobná výchova, slovenský jazyk a literatúra, informatika, etická výchova.

Témy MDV:

1. Druhy médií a ich fungovanie
2. Sloboda výberu mediálnych produktov
3. Pozitívne a negatívne vplyvy médií na život mladého človeka
4. Vplyv médií na ľudí vyššieho veku
5. Vplyv násilia v médiách na vývin dieťaťa
6. Vplyv sexuality v médiách na vývin dieťaťa
7. Ľudská dôstojnosť a médiá
8. Médiá ako nástroj propagácie demokratických zmien
9. Médiá ako nástroj hrozby aktivít iniciujúcich etnickú nenávisť
10. Právo ľudí na slobodu vyjadrovania
11. Právo človeka na slobodný prístup k informáciám
12. Realita života a mediálna realita

13. Internet ako pomocník v procese vzdelávania.
14. Internet ako únik do virtuálnej reality
 - hry, sociálne siete
15. Aktívne využitie médií v procese komunikácie
16. Produkcia vlastných mediálnych príspevkov
 - správy, počasie, oznam, upútavka, recenzia
 - tvorba reklamy, reklamného plagátu
 - tvorba triedneho (školského) časopisu a jeho distribúcia
 - návrh webovej stránky
 - ilustrácia
17. Predstava o úlohe médií v každodennom živote v regióne
18. Obsluha technických zariadení, poznávanie nových technológií
19. Nahrádzanie mediálneho konzumu alternatívnou zmysluplnou činnosťou
 - stretnutia s priateľmi, výlety do prírody, šport, hobby...

Osobnostný a sociálny rozvoj (OSR)

Prierezová oblasť osobnostný a sociálny rozvoj rozvíja ľudský potenciál žiakov, poskytuje žiakom základy pre plnohodnotný a zodpovedný život.

Cieľom je rozvíjať u žiakov sebareflexiu, sebapoznávanie, sebaúctu, sebadôveru a s tým spojené prevzatie zodpovednosti za svoje konanie, osobný život a sebazvedľávanie, naučiť žiakov uplatňovať svoje práva, ale aj rešpektovať názory, potreby a práva ostatných, pomáhať žiakom získavať a udržať si osobnostnú integritu, pestovať kvalitné medziľudské vzťahy, rozvíjať sociálne zručnosti potrebné pre život a spoluprácu. Dôležité je podporovať prevenciu sociálno-patologických javov v škole (prevenciu šikanovania, agresivity, užívania návykových látok). Téma sa prelína všetkými vzdelávacími oblasťami, pričom sa pri jej uskutočňovaní berú do úvahy aktuálne potreby žiakov.

Vhodné je, aby sa všetky témy realizovali prakticky, prostredníctvom vhodných cvičení, modelových situácií, diskusií, hier a iných interaktívnych metód.. *Témy budú realizované najmä na hodinách etickej výchovy, slovenského jazyka a literatúry.*

Témy OSR:

1. Sebareflexia – poznávam a vážim si sám seba

- Sebareflexia, sebapoznávanie
- Sebaúcta
- Sebakontrola
- Sebadôvera
- Sebazvedľávanie
- Uplatňovanie svojich práv
- Samostatnosť
- Usilovnosť
- Pracovitost'
- Disciplína, kultivované správanie
- Dôslednosť
- Kolektívnosť
- Rozvoj vôle a charakteru
- Ctižiadostivosť
- Úhľadnosť
- Estetické cítenie

2. Poznám svoje klady aj nedostatky; využívam svoj potenciál

- Porozumieť sebe samému a druhým
- Zvládať vlastné správanie
- Získať základné sociálne zručnosti pri riešení zložitých situácií
- Osvojovať si študijné zručnosti

3. Sebaregulácia – zodpovednosť za svoje konanie

- Zodpovednosť za vlastné konanie

4. Asertivita – viem slušne povedať svoj názor

- Rozvíjať základné schopnosti dobrej komunikácie a k tomu príslušné vedomosti
- Utvárať a rozvíjať základné zručnosti pre spoluprácu

5. Skutočné hodnoty v živote človeka+ kritické myslenie

- Vytrvalosť pri práci
- Výchova k tvorbe a ochrane prírody
- Cieľavedomosť
- Zodpovednosť
- Úcta k spolužiakom, priateľstvo
- Pomoc slabším
- Presnosť a správnosť pri práci
- Pomoc starším a úcta k nim

6. Zásady psychohygieny človeka

- Osvojovať si vedomosti týkajúce sa duševnej hygieny

7. Kreativita, fantázia, tvorivosť

8. Pozitívne hodnotenie druhých – viem pochváliť kamaráta a tešiť sa z jeho úspechu

- Pestovanie kvalitných medziľudských vzťahov

9. Prejavujem vd'ačnosť, sympatie, nadšenie, dôveru, radosť, dobroprajnosť, prianie, uznanie a optimizmus

10. Spolupráca – pracujem v tíme

- Prispievať k utváraniu dobrých medziľudských vzťahov v triede aj mimo nej
- Pravidlá správnej komunikácie
- Uvedomovať si hodnotu spolupráce
- Učiť sa zodpovednosti za svoju prácu, úcte k práci druhých
- Rešpektovanie názoru iného človeka

11. Viem sa správne rozhodnúť

- Uvedomovať si hodnotu rôznosti ľudí, názorov, prístupov k riešeniu problémov
- Vedieť si obhájiť svoj názor, byť tolerantný k názorom druhých, dodržiavať pravidlá diskusie

12. Uznávam mravné hodnoty a správam sa slušne

- Využitie rozprávkových textov /dobro a zlo/
- Uvedomovať si mravné rozmery rôznych spôsobov ľudského správania

13. Aj ja som súčasť rodiny – výhody a povinnosti

- Vzťahy v rodine
- Úcta k rodičom a starým rodičom
- Vzťahy medzi súrodencami
- Vzdelávanie k ľudským právam a k rodinnej výchove

14. Nediskriminujem ľudí podľa pohlavia, veku, rasy či náboženstva

- Prevencia sociálno-patologických javov
- Rovnoprávnosť pohlaví
- Predchádzať sociálno-patologickým javom a škodlivým spôsobom správania

15. Slušne komunikujem – verbálne aj neverbálne

- Utvárať si pozitívny /nezraňujúci/ postoj k sebe samému a k druhým
- Spoznávanie sa a spolužitie v triednom kolektíve
- Vedieť sa slušne správať pri stolovaní, rozvíjať sociálne spôsobilosti

Environmentálna výchova (ENV)

Environmentálna výchova vedie žiakov ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi organizmami a vzťahom človeka k životnému prostrediu. Ide o rozvíjanie a najmä pochopenie nevyhnutného prechodu k udržateľnému rozvoju spoločnosti, ktorý umožňuje sledovať a uvedomovať si dynamicky sa vyvíjajúce vzťahy medzi človekom a prostredím, kde sú vzájomne prepojené aspekty ekologické, ekonomické a sociálne.

Na realizácii prierezovej témy sa podieľajú viaceré vzdelávacie oblasti (vyučovacie predmety). Vzájomným prepojením, rozšírením, upevňovaním a systematizáciou vedomostí, špeciálnych návykov a zručností upozorňujeme žiakov na súvislosti medzi poznatkami, ktoré si už osvojili na pochopenie problematiky zo širšieho pohľadu. Len tak dokážu skutočne pochopiť globálne problémy. Pochopenie je základnou podmienkou aktívneho prístupu žiakov k efektívnej ochrane a udržateľnému stavu životného prostredia.

Podporujeme aktívny prístup k tvorbe a ochrane životného prostredia, posilňujeme pocit zodpovednosti vo vzťahu k živým organizmom a ich prostrediu.

Environmentálna výchova sa ako prierezová téma prelína všetkými predmetmi, ale najmä prvoukou, prírodovedou, vlastivedou, pracovným vyučovaním, etickou výchovou.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- osvojil základné pravidlá a zručnosti pre správanie sa v prírode s ohľadom na organizmy a ich životné prostredie;
- rozpoznal hlavné zmeny vo svojom okolí na základe pozorovania prírody;
- rozpoznal hlavné charakteristiky rôznych druhov životného prostredia;
- poznal a vyberal konkrétne možnosti smerujúce k ochrane a zlepšeniu svojho životného prostredia;
- podieľal sa aktívne na zveľadovaní životného prostredia školy a jej okolia;
- správal sa šetrne k prírodným zdrojom, uskromnil sa v spotrebe, ktorá zaťažuje životné prostredie.

Témy ENV:

Ochrana prírody a krajiny

1. Les

- význam lesa pre človeka a pre krajinu

- funkcia lesného ekosystému, vzájomné vzťahy v ekosystéme lesa
- negatívne dôsledky odlesňovania na životné prostredie

2. Pole

- význam, zmeny krajiny vplyvom činnosti človeka, spôsoby hospodárenia na poli, okolie polí

Lúčny ekosystém s podtémou **Včela - malý zázrak prírody**, kde si budeme uvedomovať:

- význam druhovej rozmanitosti pre zachovanie biologickej rovnováhy na Zemi a jej ochrana (lúčne byliny, invázne rastliny)
- zachovanie prirodzeného kolobehu (lúčny a poľný hmyz)
- činnosť človeka ohrozujúce biodiverziu na Zemi (chemický postrek, vypaľovanie tráv, orba)

3. Vodné zdroje

- ľudské aktivity spojené s vodným hospodárstvom
- hospodárenie s vodou (pitná, úžitková a odpadová voda)
- príčiny a následky znečistenia povrchovej a podpovrchovej vody

4. Ľudské sídla

- mesto – dedina, život v nich
- umelý ekosystém, jeho funkcia a vzťah k okoliu, aplikácia na miestne podmienky

5. Urbanizácia

- vplyv na prírodu a krajinu
- kultúrna krajina
- význam zachovania prírodného prostredia v okolí ľudských obydľí
- pochopenie dôsledkov rozhodnutí a činnosti ľudí v minulosti na súčasný stav životného prostredia

Zložky životného prostredia

6. Voda

- význam vody
- kolobeh vody

- ochrana jej čistoty, ohrozovanie vôd, pitná voda u nás a vo svete,
- čistenie odpadových vôd - spôsoby riešenia

7. Ovzdušie

- význam pre život na Zemi
- ozón ako nevyhnutná zložka ovzdušia
- klimatické zmeny
- znečisťovanie ovzdušia ako dôsledok ľudskej činnosti (petrochemický priemysel, chemický priemysel, tepelné elektrárne, dopravy, freóny, ...).

8. Pôda

- význam pôdy pre život na Zemi
- význam pôdných organizmov (pôdne baktérie, huby, bezstavovce, drobné stavovce)
- ochrana pôdy, dôsledky erózie, znečisťovanie pôdy – odpadové skládky, priemysel, poľnohospodárstvo

9. Zachovanie biodiverzity

- význam druhej rozmanitosti pre zachovanie biologickej rovnováhy na Zemi a jej ochrana
- poznávame organizmy okolo nás
- činnosti človeka ohrozujúce biodiverzitu na Zemi

10. Prírodné zdroje, ich využívanie, ochrana

- význam prírodných zdrojov pre človeka
- obnoviteľné prírodné zdroje

Ľudské aktivity a problémy životného prostredia

11. Poľnohospodárstvo a životné prostredie

- pôda ako obnoviteľný zdroj
- negatívny dopad poľnohospodárskej intenzifikácie na kvalitu pôdy
- ekologické poľnohospodárstvo vs. moderné poľnohospodárstvo

12. Doprava a životné prostredie

- význam, vývoj

- energetické zdroje dopravy a ich vplyv na prostredie
- druhy dopravy a ekologická záťaž
- doprava a globalizácia

13. Priemysel a životné prostredie

- priemyselná revolúcia a demografický vývoj
- vplyv priemyslu na prostredie, spracovávané materiály a ich pôsobenie na životné prostredie
- priemysel a udržateľný rozvoj spoločnosti
- príčiny vzniku kyslého dažďa a jeho vplyv na biosféru, pedosféru a hydrosféru

14. Odpady a spôsoby hospodárenia s odpadmi

- odpady a príroda
- princípy a spôsoby hospodárenia s odpadmi
- druhy odpadu
- likvidácia, triedenie (zbery), recyklovanie odpadu, kompostovanie

15. Ochrana prírody a kultúrnych pamiatok

- význam ochrany prírody a kultúrnych pamiatok
- ochrana mestských pamiatok zaradených do zoznamu Svetového dedičstva
- význam chránených území Slovenska

16. Zmeny v krajine

- dôsledky urbanizácie – narušovanie prírodných ekosystémov, záber poľnohospodárskej pôdy, územné plánovanie z hľadiska ochrany životného prostredia

Vzťah človeka k prostrediu

17. Naša obec

- prírodné zdroje, ich pôvod
- príroda a kultúra nášho okolia a jej ochrana
- chránené rastlinné a živočíšne druhy v našom okolí
- priemyselné podniky v okolí a ich vplyv na životné prostredie
- výstavba a jej vplyv na kvalitu životného prostredia a estetický ráz krajiny (napr. výstavba diaľnice, podnikov, zaberanie ornej pôdy...)

- činnosť poľnohospodárskych podnikov v našom okolí
- zásobovanie pitnou vodou v našej obci
- odpadové hospodárstvo našej obce

18. Naš životný štýl

- spotreba vecí, energie, odpady, vplyv na prostredie

19. Prostredie a zdravie

- kvalita života
- rozmanitosť vplyvov prostredia na zdravie
- možnosti a spôsoby ochrany zdravia
- environmentálne zdravie

Dopravná výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke (DOV)

V každodennom živote sa žiaci stávajú účastníkmi cestnej premávky ako chodci, korčuliari, kolobežkári, cyklisti, cestujúci v prostriedkoch hromadnej alebo osobnej dopravy a pod. Okrem pozitívnych stránok má doprava a motorizmus aj veľa záporných stránok. Neúmerny je počet dopravných nehôd, ktorých účastníkmi sú deti v mladšom a staršom školskom veku. Základné vedomosti, zručnosti a návyky zamerané na bezpečné správanie sa v rôznych dopravných situáciách získavajú deti najmä prostredníctvom školy.

Úlohou dopravnej výchovy je postupne pripraviť deti na samostatný pohyb v cestnej premávke ako chodcov alebo cyklistov, pričom je potrebné mať na zreteli aj aspekt výchovy budúcich vodičov motorových vozidiel.

Ciele výchovy k bezpečnosti v cestnej premávke na ZŠ zahŕňajú oblasť kognitívnu, afektívnu a psychomotorickú, ktoré je potrebné proporcionálne rozvíjať.

Realizácia učebnej činnosti sa bude uskutočňovať najmä v objekte a areáli školy alebo v bezpečných priestoroch v okolí školy, formou začlenenia samostatného predmetu ako disponibilná hodina v 1.ročníku.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- pochopil funkcie dopravy ako riadeného systému vymedzeného všeobecne záväznými právnymi predpismi na veku primeranej úrovni;
- osvojil si zásady, nadobudol spôsobilosti a praktické zručnosti bezpečného pohybu v cestnej premávke (chôdza, jazda na bicykli...);
- pochopil význam technického stavu a údržby vozidiel pre bezpečnú jazdu v cestnej premávke a prakticky zvládol základné úlohy údržby bicykla;
- uvedomil si význam technických podmienok dopravy a zariadení ovplyvňujúcich bezpečnosť cestnej premávky.

Témy DOV:

1. Teoretické znalosti pravidiel cestnej premávky

- všeobecné záväzné právne predpisy o doprave
- morálna a právna zodpovednosť účastníkov cestnej premávky
- ohľaduplnosť účastníkov cestnej premávky
- pravidlá chôdze po chodníku, chôdze po ceste, prechádzania cez cestu a križovatku, prechádzania cez železničné priecestie
- pravidlá správania sa pri cestovaní verejnými dopravnými prostriedkami

- pravidlá pohybu na bicykli, osvetlenie bicykla, základná bezpečnostná výbava na bicykli, skateboarde a korčuliach (prilba, chrániče, rukavice)
- bezpečné miesta pre hry
- základné poznatky o správaní pri dopravnej nehode (privolanie polície, záchrannej služby, poskytnutie prvej pomoci)
- poslanie, činnosť a kompetencie dopravnej polície

2. Dopravné značky a zariadenia

- význam dopravného značenia
- rozdelenie značiek podľa významu (výstražné, zákazové, príkazové, informatívne, dodatkové)
- priečne a pozdĺžne čiary
- svetelné signály

3. Praktické cvičenia

- chôdza po chodníku

TÉMY

- chôdza po ľavom okraji cesty
- prechádzanie vozovky v rôznych situáciách
- chôdza s vozíkom
- používanie zmyslov v cestnej premávke
- technika jazdy na bicykli (aj v sťažených podmienkach)
- riešenie dopravných situácií, prechádzanie križovatiek s riadenou premávkou, odbočovanie, nácvik znamenia rukou
- simulácia dopravnej nehody
- jazda v skupine - dodržovanie bezpečnej vzdialenosti medzi cyklistami, odbočovanie, obchádzanie, predchádzanie križovatiek
- beseda s dopravnými policajtmi, členmi rýchlej zdravotnej pomoci

4. Taktika bezpečného správania a jednania pri chôdzi a jazde v cestnej premávke

- vyhľadanie najbezpečnejšej trasy na dosiahnutie cieľa v okolí školy
- vedieť plánovať trasy ciest a výletov z hľadiska bezpečnosti a plynulosti
- bezpečné správanie sa účastníkov cestnej premávky (chodec, cyklista, korčuliar, ...).

- správne reagovať na svetelné a zvukové znamenia vodičov
- vedieť rozpoznávať, chápať a využívať základné prvky zreteľnej jazdy
- význam pestrých farieb, reflexných prvkov v cestnej premávke
- prispôsobovať jazdu podmienkam: stavu a typu bicykla, stavu vozovky a charakteru cesty, počasia, dennej dobe, hustote premávky
- psychologické aspekty bezpečnej jazdy (vnímanie, pozornosť, predvídanie, rozhodovanie, reagovanie, vlastnosti vodiča, vekové zvláštnosti, emócie, bdelosť, vplyv alkoholu a drog)
- rozlíšenie kooperatívneho a „súťaživeho“ spôsobu jazdy, identifikácia agresívnych prvkov dopravného správania
- hodnotenie správania a jednaní účastníkov cestnej premávky a rozoznávanie chybujúcich a zámerne nerešpektujúcich pravidiel
- dopravné nehody a príčiny ich vzniku

5. Podmienky premávky na cestách

- druhy ciest (hlavná a vedľajšia, diaľnica, hustota premávky, dopravná "špička", špeciálne cesty a pásy určené chodcom)
- časti cesty (v meste - ulice): vozovka, krajnica, chodník, obrubník, nástupný ostrovček
- vplyv počasia na bezpečnosť chôdze
- druhy povrchu cesty - asfaltový, betónový, dlažobné kocky, štrk a iné
- prostriedky na zabránenie nehôd
- miesta častého výskytu dopravných nehôd v obci, v okrese

TÉMY

6. Technické podmienky prevádzky dopravných prostriedkov

- druhy vozidiel: motorové a nemotorové vozidlá, osobné a nákladné automobily
- verejné dopravné prostriedky (autobus, električka, trolejbus),
- motocykle, bicykle, traktory a poľnohospodárske vozidlá, prívesy.
- bezpečné správanie sa v dopravných prostriedkoch“, osobitne - používanie autosedačky
- rýchlosť jazdy a zastavenie vozidla
- význam a funkcia niektorých súčastí vozidiel (osvetlenie, spätné zrkadielka, samonavíjacie bezpečnostné pásy - povinnosť pripútať sa, detské sedačky, čistota skiel)

- bicykel - povinné vybavenie bicykla, základná pravidelná údržba
- význam cestnej dopavy, jej postavenie v porovnaní s inými druhmi dopavy (železničná, letecká, vodná)
- negatívne dopady cestnej dopavy (dopravné nehody, vplyv na životné prostredie) a možné opatrenia na ich elimináciu
- druhy pohonných hmôt, spotreba a význam pre životné prostredie
- škodlivé vplyvy automobilovej dopavy na životné prostredie - hluk, otrasy a vibrácie, znečistenie vody, používanie autokozmetických a iných prípravkov, solenie komunikácií a i.
- bezpečnostné zariadenia motorových vozidiel

Ochrana života a zdravia (OZO)

Ochrana života človeka a jeho zdravia rozvíja postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách ako sú napr. priemyselné a ekologické havárie, dopravné nehody, živelné pohromy a prírodné katastrofy, podobne nepredvídané udalosti môžu vzniknúť pri pobyte a pohybe v prírode.

Absolvovaním učiva získavajú žiaci nevyhnutné vedomosti, zručnosti a návyky potrebné na prežitie pri vzniku mimoriadnej udalosti a v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie. Učivo obsahuje opatrenia a popis činností pri záchrane života, zdravia a majetku obyvateľov pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. Mimoriadna udalosť môže vzniknúť v rôznych častiach štátu kedykoľvek. Občania nemôžu očakávať okamžité poskytnutie pomoci. Z toho dôvodu musia byť schopní v rámci svojich možností chrániť svoje zdravie a poskytnúť pomoc iným osobám.

Cieľom spoločnosti je pripraviť každého jedinca na život v prostredí, v ktorom sa nachádza. Nevyhnutným predpokladom k tomu je aj poznávanie prírodného prostredia. Prioritne je učivo obsahom orientované na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci, terorizmu voči občanom nášho štátu.

Prierezová téma „Ochrana života a zdravia“ sa v základných školách realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov štátneho vzdelávacieho programu a obsahom samostatnej organizačnej formy vyučovania – didaktických hier .

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rozpozna nebezpečné situácie ohrozujúce život a zdravie;
- osvojil si praktické zručnosti v sebaochrane;
- pochopil dôležitosť poskytnutia pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života;
- vedel vhodne zareagovať v prípade potreby poskytnutia prvej pomoci;
- osvojil si základné činnosti súvisiace s pohybom a pobytom v prírode;
- rozvíjal svoju telesnú zdatnosť a pohybovú výkonnosť v prírodných podmienkach

Didaktické hry (DH) v 1. – 4. ročníku sa konajú v prírode 2 krát v roku v trvaní 4 hodín.

Odbornú zložku učiva napĺňajú tematické celky s uvedeným obsahom:

- riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana
- zdravotná príprava
- pohyb a pobyt v prírode

Témy DH:

1. ročník

1. Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- naša obec – všeobecná charakteristika
- evakuácia školy v prípade ohrozenia – postup opustenia školy, miesto zhromaždenia, presun do bezpečného priestoru
- signály civilnej ochrany a činnosť žiakov po ich vyhlásení
- horľaviny a ich následky

2. Zdravotná príprava

- vybavenie domácej lekárničky a jej využitie pri poskytnutí prvej pomoci
- nebezpečenstvo svojvoľného použitia liekov
- ošetrovanie odrenín ruky, nohy, prstov a hlavy
- privolanie pomoci k zranenému
- význam symbolu Červený kríž.

3. Pohyb a pobyt v prírode

- orientácia v mieste školy a jej okolí
- určenie svetových strán podľa slnka
- významné budovy a ich účel – zdravotné stredisko, lekáreň, pošta, telefón; predajne, železničná a autobusová stanica, miestny úrad
- historické objekty našej obce – pamätne domy, zrúcaniny, pamätníky, múzeá, galérie
- poznávanie zelene v okolí obce
- správanie sa k osamelým zvieratám

2. ročník

1. Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- možnosti vzniku mimoriadnych udalostí v prírode a na objektoch
- zoznámenie sa s detskou ochrannou maskou (DM-1, CM3-3/h), určenie veľkosti

- druhy signálov civilnej ochrany a činnosť žiakov na vyhlásenie varovného signálu „Všeobecné ohrozenie“
- evakuácia školy v prípade ohrozenia požiarom
- protipožiarne stanovište, kde sa nachádza zbor požiarnej ochrany a spôsob jeho privolania
- nebezpečenstvá pri zaobchádzaní s elektrickým a plynovým zariadením
- zápalky, zapaľovače a horľaviny

2. Zdravotná príprava

- kedy a kadiaľ do zdravotného strediska
- správanie sa v čakárni, u lekára a pri školských lekárskejších prehliadkach
- pomoc lekárov chorým a zraneným
- ochrana pred chorobami, účelné obliekanie
- ochrana a prvá pomoc pri zistení kliešť'a, uštipnutí zmijou, osou a včelou

3. Pohyb a pobyt v prírode

- význam vody v prírode, pitie povrchovej vody
- jedovaté rastliny, jedovaté huby
- zásady správneho a bezpečného správania sa v prírode
- zvieratá vo voľnej prírode, nebezpečenstvo besnoty
- značenie turistických chodníkov

3. ročník

1. Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- evakuácia žiakov pri ohrození školy a jej okolia – prírodné katastrofy, živelné pohromy a výhražné správy
- varovné signály CO a činnosť žiakov pri ich vyhlásení
- druhy mimoriadnych udalostí a spôsob ich vyhlasovania
- poloha školy, ulice, oboznámenie sa so zdrojmi ohrozenia

2. Zdravotná príprava

- všeobecné zásady ochrany zdravia aplikované na časti ľudského tela a časti tváre; starostlivosť o chrup
- hygiena tela, bielizne, šiat
- správna životospráva – jedlo, spánok, oddych, učenie

- ošetrovanie a obväzovanie prstov ruky, lakt'a, oka, hlavy

3. Pohyb a pobyt v prírode

- okolie našej obce, stanovište našej školy
- orientácia podľa poludňajšieho tieňa
- približné určovanie významných budov a iných dominant v okolí podľa svetových strán
- tvary zemského povrchu – rovina, pahorkatina, vysočina, kopec, hora, úbočie, svah, úpätie
- chránené územie, objekty a prírodné útvary v obci a jej okolí

4. ročník

1. Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- nebezpečné látky v okolí školy, zásady ochrany, prvá pomoc pri zasiahnutí organizmu
- použitie detskej ochrannej masky, nasadzovanie spolužiakovi (DM-1, CM3-3/h)
- význam a použitie improvizovaných prostriedkov individuálnej ochrany – protichemickej a protiradiačnej
- ukážka detského ochranného vaku (DV-75) a detskej kazajky (DK-88)
- činnosť pri varovných signáloch CO
- zásady vykonania čiastočnej hygienickej očisty

2. Zdravotná príprava

- starostlivosť o vitálne ústroje ľudského organizmu
- zdravie a choroby, nákazlivé choroby a ochrana pred nimi
- obväzovanie nohy, kolena, lýtka, stehna
- jednoduché obväzovanie ovínadlami a šatkami pri povrchovom poranení rúk, nôh, prstov

3. Pohyb a pobyt v prírode

- určovanie hraníc SR a susediacich štátov na mape
- určovanie nadmorských výšok na mape okolia
- jednoduchý odhad krátkych vzdialeností
- jednoduchý náčrt pochodu, kresba okolia stanovišťa – panoráma

- čítanie z mapy – podľa farieb a topografických značiek
- určovanie svetových strán na mape a podľa mapy
- starostlivosť o lesné zvieratá a vtáctvo
- význam čistého ovzdušia pre človeka a prírodu
- zásady uhasenia ohniska

Regionálna výchova a ľudová kultúra (RLK)

Prierezová téma Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra úzko súvisí s prierezovou témou Multikultúrna výchova ale vo svojom obsahu sa ešte hlbšie zaoberá živým a hodnotným hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom Slovenskej republiky.

Cieľom zaradenia prierezovej témy do vyučovania je vytvárať u žiakov predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásam svojho regiónu, prírody, staviteľstva, ľudového umenia a spoznávanie kultúrneho dedičstva našich predkov.

Pod regionálnou kultúrou rozumieme súhrn produktov (hmotných a nehmotných) ľudskej činnosti, ktoré sa viažu na konkrétnu obec alebo región.

Regionálna kultúra zahŕňa v sebe lokálne a regionálne kultúrne dedičstvo, ako aj živé kultúrne prejavy fungujúce v každodennom živote, pri sviatkoch a slávnostiach.

Regionálna kultúra nadväzuje na regionálne kultúrne tradície a pokladá ich za dôležitú súčasť historickej pamäte i za zdroj identity obce alebo regiónu.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rozširoval a rozvíjal svoje znalosti o historických, kultúrnych a prírodných hodnotách svojho regiónu;
 - vytváral si pozitívny vzťah k svojmu bydlisku, obci, regiónu a krajine;
 - rozvíjal svoju národnú a kultúrnu identitu.

RLK obsahuje tri tematické celky:

- **Môj rodný kraj**
- **Objavujeme Slovensko**
- **Tradičná ľudová kultúra.**

Témy RLK:

Môj rodný kraj

1. Moja rodina
2. Škola, okolie školy
3. Obec, v ktorej žijem (poloha, história a súčasnosť)
4. Rozprávky, príbehy, legendy spojené s históriou obce
5. Tradičné regionálne zvyky, obyčaje

6. Kultúrne pamätihodnosti, monumenty obce
7. Regionálne múzeá, prírodovedné múzeá, galérie, skanzeny
8. Významné osobnosti regiónu
9. Prírodné krásy regiónu
10. Náučné chodníky v regióne
11. Chránené rastliny a živočíchy na území regiónu
12. Minerály, skameneliny, jaskyne na území regiónu
13. Tradičné produkty a zamestnania v regióne
14. Umelecké produkty, tradičné ľudovomelecké remeslá regiónu
15. Miestne a regionálne jazyky

Objavujeme Slovensko

16. Spoznávanie regionálnej kultúry a najtypickejších prejavov kultúr iných regiónov Slovenska v oblasti ľudových tradícií
17. Spoznávanie základných znakov ľudovej kultúry národností žijúcich na Slovensku
18. Výber z historických, kultúrnych pamätihodností Slovenska (hrady, zámky, architektúra)
19. Flóra a fauna na Slovensku
20. Chránené územia na Slovensku
21. Ľudové piesne a tance, dramatické a výtvarné umenie, tradičné ľudovomelecké remeslá z regiónov Slovenska
22. Geografické zvláštnosti Slovenska, geografické a prírodné monumenty, jaskyne a i.
23. Významné osobnosti rôznych oblastí kultúry a histórie Slovenska

Tradičná ľudová kultúra

a) Tradičná hmotná kultúra:

24. Ľudové staviteľstvo
25. Domáce a tradičné remeselné výrobky
26. Tradičné remeslá (ich história)
27. Produkcia potravín a strava
28. Odev (kroje na dedine)
29. Výtvarné umenie a i.

b) Tradičná nehmotná kultúra:

30. Ústne tradície a prejavy vrátane jazyka (ľudová slovesnosť, nárečia)

31. Interpretačné umenie (ľudové hudba, piesne, tance, hry)
32. Spoločenské praktiky, zvyky
33. Rituály a slávnostné udalosti
34. Tradície spojené s náboženskými sviatkami (napr. vianočné, veľkonočné a i.)
35. Zvyky a obyčaje súvisiace s prírodou a vesmírom
36. Folklorne tradície (prejavy tradičnej ľudovej kultúry: ústne, herné, dramatické, spevné, tanečné a hudobné)

Výchova k manželstvu a rodičovstvu (VMR)

Dôležitou súčasťou osobnostného rozvoja žiakov na 1. stupni je príprava na zodpovedné medziľudské vzťahy, manželstvo a rodičovstvo. Prierezová téma **Výchova k manželstvu a rodičovstvu** je zameraná na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských vzťahov a rodičovstva v súlade s vedeckými poznatkami a etickými normami. Pri realizácii tém je nevyhnutné vychádzať zo životnej reality žiakov v konkrétnej triede, ich veku, zrelosti, vývinového štádia. Podmienkou je taktný a citlivý prístup pedagóga. Škola môže využiť aj pomoc alebo služby relevantných odborníkov.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- osvojil základné poznatky o biologických, psychických a sociálnych zmenách, ktoré ovplyvňujú vývin jeho osobnosti v súčasnosti i v budúcnosti;
- získal základné predpoklady pre zodpovedné rozhodnutia v oblasti medziľudských vzťahov;
 - uprednostňoval základné princípy zdravého životného štýlu a nerizikového správania vo svojom (každodennom) živote.

VMR nie je v základnej škole samostatným predmetom, preto je potrebné využívať rôzne formy školských a mimoškolských aktivít.

VMR súčasťou predmetu prvouka a prírodoveda a tvoria ju témy:

1. Rodina. Výchova v rodine.
2. Národy a národnosti.
3. Moje telo.
4. Zásady zdravého života.
5. Negatívne dôsledky fajčenia, alkoholu a ďalších drog na zdravie a správanie človeka.
6. Rovnoprávnosť pohlaví.
7. Vznik a vývoj ľudského jedinca.
8. Zmeny v organizme dieťaťa v období puberty.